HAFS BİN GIYÂS

Hanefî mezhebi imamlarından. Son derece cömert ve dînine bağlı bir zât olup, hadîs âlimidir. İsmi, Hafs bin Gıyâs bin Talk bin Amr en-Nehaî el Kûfî'dir. Künyesi Ebû Amr-ı Hafs'dır. 117 (m. 735) târihinde doğdu. 198 (m. 809)'da Zilhiccenin onuncu günü Kûfe'de vefât etti. Vefâtında hiç bir malı olmadığı halde 900 dirhem altın borcu vardı.

İmâm-ı A'zam Ebû Hanîfe (radıyallahü anh) in talebesi olup, ondan fıkıh ilmi tahsil etti. Ayrıca sika (güvenilir) olan hadîs imamlarından birisi idi. Halife Hârûn Reşîd zamanında Bağdâd'ın bir mahallesinde iki sene kadılık yaptı. Daha sonra bu vazîfeden Kûfe kadılığına verildi. Onüç sene Kûfe'de kadılık yaptı. Muhammed bin Hamîd'in verdiği habere göre kadı olması şöyle olmuştur: Halife Hârûn Reşîd; Abdullah bin İdrîs, Veki' bin Cerrah ve Hafs bin Gıyâs'ı huzûruna çağırdı. Üçünden birini kadı yapmak istiyordu. Hârûn Reşîd'in yanına varınca Abdullah bin İdrîs "Esselâmü aleyküm" deyip felçli gibi kendini yere attı. Garip hareketlerde bulundu. Hârûn Reşîd "Elsiz (felçli) ihtiyârı alın götürün bunda fazîlet yoktur" dedi veki' bin Cerrah da parmağını gözünün, üstüne koyup, "Bir yıldan beri bununla görmedim" dedi. Maksadı parmağı idi. Parmak zaten görmez idi. Fakat o mecliste bulunanlar gözüne işâret ettiğini sanıp, gözü görmeyince kadılık yapamaz dediler. Bu iki ma'nâlı söz ile hem kadılıktan hem de yalandan kurtuldu. Ama Hafs'a gelince o hem çok fakîr hem de borçlu hem de çoluk çocuğu çok idi. Böyle olunca kadılığı kabûl etti. Böyle olmasa o da kabûl etmezdi. Kendisi "Allahü teâlâya yemîn ederim ki leş (ölü hayvan eti) bana helâl olmadıkça (ya'nî açlıktan ölecek kadar fakîr hâle düşmeyince) kadılığı kabûl etmedim." buyurmuştur. Çünkü ölü hayvan etini ya'nî leşi, ancak açlıktan ölecek olan bir kimsenin, yiyecek olarak leşten başka hiçbir şey bulamadığı zaman, ölmeyecek kadar yemesi helâl olur. Böyle olmasına rağmen son derece haramdan sakınır, kul hakkına riâyet ederdi. Bir gün hastalandı. Bu hastalığı onbeş gün sürdü. Beyt-ül-mâl emînine oğlu ile daha önce aldığı maaşından yüz dirhemi gönderdi ve "Onbeş gündür çalışmadım. Müslümanların hakkıdır, iade ediyorum. Hasta iken çalışmama imkân yoktu. O halde bu parayı alamam" dedi.

Hafs bin Gıyâs babasından, İsmail bin Ebî Hâlid, Eş'ab-il Cüdânî, Ebî Mâlik-il-Eşceî, Süleymân et-Teymî, Ubeydullah bin Amr, Mus'ab bin Selîm, Yahyâ bin Saîd, A'meş ve Süfyân-ı Sevrî, İmâm-ı Ebû Yûsuf, Ca'fer-i Sâdık ve daha bir çok zâttan hadîs almış (öğrenmiş)tır. Kendisinden de Ahmed bin Hanbel, Yahyâ bin Muîn, Ali bin el-Medînî, Ebû Nuaym, Ebû Mûsâ, Yahyâ en-Nişapurî. Amr bin Muhammed oğlu Ömer bin Hafs bin Gıyâs ve Kûfelilerin bir çoğu hadîs rivâyet etmişlerdir.

Yahyâ bin Muîn: "Hafs, Kûfe ve Bağdâd'ta rivâyet ettiği hadîsleri, hıfzından (ezberden) rivâyet ederdi. Kitap yazmadı. O'nun hıfzından üç dörtbin hadîs yazılıp kitaplara geçti" buyurmuştur. Hafs bin Gıyâs sika (güvenilir) hadîs âlimlerindendir. İmâm-ı Ahmed bin Hanbel, İbni Muîn, Ya'kub bin Şeybe O'nun sika olup, hafızasının çok kuvvetli olduğunu bildirmişlerdir, İbni Ammar; Hafs bin Gıyâs hadîste cidden çok kuvvetli idi. Ubeydullah bin Sâlih el-Iclî: (Babamdan işittim, Hafs bin Gıyâs sika (güvenilir) ve fakîh bir zât olup, Kûfe kadısı idi. Veki' bin Cerrah kendisine bir mes'ele sorulduğu zaman: "Kâdımız Hafsa gidiniz ona sorunuz o afif ve şerefli bir müslümandır" diye cevap verirdi).

Nesâî de O'nun sika bir râvî olduğunu zikretmiştir. Hüseyn bin Mugîre: (Ba'zı sâlih kimseler demişlerdir ki; "İki köprü arasında bir kayık battı ve bu kayıkta yirmi kadı vardı. Bunların hepsi boğuldular. Bunlardan ancak Hafs bin Gıyâs, Kâsım bin Ma'n ve kadı Şüreyh kurtuldu.") diye haber vermiştir."

Hafs bin Gıyâs "Eğer kadılık sebebiyle bana yapılan hürmete sevinseydim helak olurdum" demiştir.

Kâdılığı sırasında da herkesin hakkını gözetir, İslâmiyetin emr ettiği şeyi yapar, bundan en küçük bir taviz vermezdi. Hatîbi Bağdadî: (Hafs bin Gıyâs Bağdâd'ta kadı iken bir gün oturmuş, da'vâya bakıyor idi. Halife Reşîd O'nu çağırması için bir haberci gönderdi ve hemen gelmesini istedi. Hafs haberciye "Bir da'vâya bakıyorum. Bu da'vâlara bakmak için de ücret alıyorum. Bu işi de halifenin emri ile yapıyorum. Bekle da'vâ bitsin öyle geleyim" dedi. Da'vâ bitinceye kadar da yerinden kalkmadı.) diye haber vermiştir.

Abdullah bin Muhammed el-Ca'fî Ebû Ca'fer el-Buhârî diyor ki: (Hafs bin Gıyâs arabların en cömerdlerinden olup, şöyle

derdi: “Bir kimse benim yemeğimi yemedikçe ona rivâyette bulunmadım.”)

Velhâsıl Hafs bin Gıyâs fıkıhta İmâm-ı A’zam Ebû Hanîfe hazretlerinin talebesi, çok hadîs-i şerîf rivâyet eden sika bir râvî, İslâmın emirlerine uymakta son derece gayretli ve müttekî bir zât idi.

Rivâyet ettiği hadîslerden ba’zıları şunlardır:

“... **Her kim riya yaparsa, Allahü teâlâ onun içyüzünü meydana çıkarır.”**

“Taşkınlar helak olmuştur.”

“Zekât memuru size geldiği zaman sizden râzı olarak ayrılmalıdır.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Vefeyât-ül-a’yân cild-2, sh. 197

2) Tehzîb-üt-tehzîb cild-2, sh. 415

3) Mîzân-ül-i’tidâl cild-1, sh. 567

4) El-Fevâid-ül-Behiyye sh. 68

5) Tezkiret-ül-huffâz cild-1, sh. 297

6) Târîh-i Bağdâd cild-8, sh. 188

7) Tabakât-ı İbni Sa’d cild-6, sh. 346, 358, 369

8) Miftâh-üs-Se’âde cild-2, sh. 255

9) El-A’lâm cild-2, sh. 264

HALEF BİN HÛŞEB

Kûfe’de yetişen âlimlerden ve âbidlerden (çok ibâdet edenlerden). Adı, Halef bin Hûşeb el-Kûfî’dir. Künyesi, Ebû Mesrûk’tur. İmâm-ı Rebî’, bu künyesini değiştirmesini söylediği zaman, kendisine bir künye vermesini istedi. O da, “Sen Ebû Abdurrahmân’sın!” dedi. Ebû Yezîd künyesi de verilmiştir. 140 (m. 757) senesinden sonra vefât ettiği rivâyet edilmektedir.

Halef bin Hûşeb âlim ve âbid bir zât idi. Tabiînin büyüklerinden ilim alıp, onlardan hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. O, Ebû İshâk es-Sebî”î İyâs bin Seleme, Atâ bin Ebî Rebâh, Amr bin Mürre ve daha pek çok âlimden rivâyette bulunmuştur. Kendisinden de Şu’be bin Haccâc, Mis’ar bin Kedam, Süfyân bin Uyeyne, Şüreyk Nehaî, Şücâ bin Velîd, Mervan bin Muâviye ve daha birçok kimse hadîs-i şerîf rivâyetinde bulunmuşlardır. Rivâyet ettiği hadîs-i şerîfler Sahîh-i Buhârî, Sünen-i Nesâî ve Müsned-i Ahmed’de yer almıştır.

O’nun rivâyetlerinin sika (güvenilir, sağlam) olduğunu İmâm-ı Iclî ve daha başka âlimler haber vermiştir. Ebû Râşid şöyle anlatıyor: Babam, Halef bin Hûşeb’i çok beğeniyordu. Ona: “Ey babacığım! Sen bu zâtı niçin çok beğeniyorsun?” dedim. O da bana: “Ey oğlum! Muhakkak, o en güzel bir yol üzere yaşadı ve bundan hiç ayrılmadı” dedi.

Rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerden ba’zıları şunlardır:

“Bir mü’minin öldürülmesine, bir kelime parçası ile de yardım eden kimse, kıyâmet gününde Allahın rahmetinden mahrûm kalmış olarak gelir.”

Meymûn bin Mihran, Halef bin Hûşeb’den şöyle haber veriyor: “Ümm-i Derdâ’ya, “Resûlullahtan birşey işittin mi?” diye sordum. O da, “Âhırette, mîzâna ilk önce konulacak şey, güzel ahlâktır.” buyurduğunu işittim” dedi.”

“Ehl-i beytimden ismi benim ismime uygun olan birisi gelip, dünyâya hâkim olmadıkça kıyâmet kopmaz.” Bu hadîs-i şerîf Hazreti Mehdî’nin geleceğini haber vermektedir.

Gönüllere rahatlık veren hikmetli sözleri çoktur. Buyurdu ki:

“Her zaman ölümü hatırlayıp duran kimse, dünyâ hayatının hiçbir güzelliği olmadığını anlar.”

“Îsâ (aleyhisselâm) havarilerine buyurdu ki: “Ey yeryüzünün sâlihleri! Fesat çıkarmayınız. Birşey fesada uğradığı zaman, onu ancak sâlih, iyi olan kimseler düzeltir. Biliniz ki, sizin iki hasletiniz vardır: Birincisi, devamlı güler yüzlü olmanız, ikincisi de uyumadan sabahlamanızdır.”

Yine Îsâ (aleyhisselâm) havarilerine buyurdu ki: “Sultanlar, hikmeti size terk ettiği gibi, siz de dünyâyı onlara bırakın!”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Hilyet-ül-evliyâ cild-5, sh. 73